

Magyar haderőreform

Bevezetés

A biztonsági környezet romlása, valamint a Magyar Honvédség tartós alulfinanszírozottságából és a modernizáció több évtizedes elhanyagolásából adódó igencsak leromlott technológiai felszereltsége következtében a magyar haderőfejlesztés a 2010-es évekre nem csupán lehetőség volt, hanem egyértelműen szükségszerűvé vált. A magyar haderő személyi állományát és haditechnikai eszközeinek mennyiségét a NATO-csatlakozás ellenére az 1990-es évek óta szinte folyamatosan csökkentették, így az új szövetségi válságkezelő feladatok felvállalása mellett is csökkentek hagyományos országvédelmi képességei. Az utolsó rendszerszintű haditechnikai beszerzésekre az 1980-as évek elején került sor, amit a következő két évtizedben csak egyes fegyverrendszerek következtek (T-72 harckocsik, MiG-29 repülőgépek, Mistral légvédelmi rakétarendszerek, JAS 39 Gripen többcéltű vadászpilóták), majd a 2008-as gazdasági válság hatására a modernizáció lényegében leállt. Így általános gyakorlattá vált az eszközök életciklusának kitolása (Mi-17 és Mi-8 helikopterek, An-26 szállító repülőgépek), de több fegyvernem egyértelmű képességvesztést szenvedett el (tüzérség, harckocsik). Mindez elkerülhetetlenné tette a Honvédség átfogó modernizációját.

Ez a modernizáció egyrészt a NATO védelmi tervezési célkitűzéseivel összhangban, az interoperabilitást alapvető követelményként kezelve zajlik, másrészt kifejezett célja a NATO európai pillérének, illetve az európai védelmi iparnak a fejlesztése. Így – miközben az általános, a nemzeti szuverenitás elemeinek megtartását, erősítését célzó politika gátolja az európai védelmi unió felé történő elmozdulást, azaz az integráció mélyítését a biztonság és a védelem területén – korlátozottan megfigyelhető az európai stratégiai autonómia válságkezelési pillérének erősítési szándéka. Ez a mérsékelt cél abból a meggyőződésből táplálkozik, hogy az európai (döntően déli) szomszédságban kialakuló válságok hatásai elérhetik Európát, így Magyarországot is, ezért a válságok megelőzése és kezelése érdekében szükség van a szomszédos térségek stabilizációjára, a helyi szereplők támogatására (képzés, kiképzés, mentorálás, kapacitásbővítés stb.). A magyar haderőfejlesztés ennek megfelelő képességfejlesztési és nemzetközi együttműködési, valamint védelmi ipari elemekre épül.

Magyar haderőreform

Finanszírozás

Mivel az ezredfordulót követő kormányok nem biztosítottak többletforrásokat a haderőfejlesztéshez, a biztonsági környezet stabilitásában bízva a nemzetközi szerepvállalással igyekeztek kompenzálni a szövetségesek kritikáit (CSIKI–MOLNÁR–VARGA 2012: 96–110). Tulajdonképpen úgy tűnt, mintha a NATO- és az EU-csatlakozás után a hagyományos (terület)védelmi képességek fenntartását már nem tartaná fontosnak a politikai vezetés – a katonai vezetés pedig nem emelt elég határozottan szót ellene, csupán a nemzetközi szerepvállalás szükséges feltételeit igyekezett biztosítani. Az európai fegyveres erők többségéhez hasonló módon így az ezredforduló után Magyarország is eljutott az 1990-es évek békeosztalékától a maradékelvű finanszírozásig: csak a minimális forrásokat fordították a haderőre, mert fontossági sorrendben az utolsó kormányzati portfólióelemek közé került a költségvetési tervezéskor. Ezt a társadalom biztonságpercepciója is elősegítette, mert az emberek nem érzékelték katonai fenyegetést, így az egzisztenciális biztonságot helyezték előtérbe még a 2010-es években is (RADVÁNYI 2008; ETL–TÁLAS 2020; DEÁK–ETL–FELMÉRY 2022).

A kezdetben még – az MH tízéves hosszú távú fejlesztési ciklusát tükröző – *Zrínyi 2026* néven zajló honvédelmi és haderőfejlesztési program elindításáról az 1298/2017. sz. határozattal döntött a Kormány, miután 2016-ban elkészültek a modernizációs és beszerzési tervek. Ennek előfeltétele volt, hogy 2015-től rendelkezésre állt a szükséges gazdasági háttér is, így előre jelezhetően biztosított volt a honvédelmi költségvetés dinamikus és kiszámítható növekedése. Az ezredfordulót követően ugyanis egészen 2008-ig nagyságrendileg 300–330 milliárd forint között stabilizálódott a honvédelmi költségvetés, ami a Gripen-lízinggel együtt ellehetetlenített minden érdemi modernizációt. 2009-től azonban még ez a forrás is csökkenő pályára állt.

Habár a Magyar Honvédség helyzetének stabilizálására, majd a fejlesztésre vonatkozó politikai szándék már a 2010-es kormányváltás után megfogalmazódhatott, a gazdasági teherbíró képesség csak a fellendülés nyomán vált lehetővé. Így 2012-ben még csak arról döntöttek, hogy megállítják a védelmi kiadások nominális csökkenését, és 2013–2015 között megtartják nominálértékét (1046/2012. sz. Kormányhatározat), majd éves szinten a GDP 0,1%-os arányú emelésével fokozatosan növelni kezdik azt. Ennek ellenére 2013–2014-ben is még kismértékű csökkenést tapasztalhattunk, így egy évtizeddel EU-csatlakozásunk után 54,5 milliárd forinttal (17,5%-kal) volt alacsonyabb a honvédelmi költségvetés, mint 2004-ben. 2015 volt a fordulópont, amit a már

említett stratégiai sokkok, a magyar biztonságpercepció változása és a gazdasági helyzet javulása mellett az is erősített, hogy a NATO newporti csúcstalálkozóján Magyarország is politikai kötelezettséget vállalt, hogy 2024-ig a szövetség által elvárt GDP-arányos 2% irányában növeli védelmi kiadásait (CSIKI-TÁLAS-VARGA 2014). 2016-ban már a Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Programot szem előtt tartva újabb kormányhatározat terjesztette ki a növekedés tervezett időszakát 2026-ig (1273/2016. Korm. határozat), amikorra éves 0,1%-os GDP-arányos növekedéssel számolva minimum 1,79% elérése volt az új cél. Végül a program jelentős forrásigényét az 1283/2017. Korm. határozat volt hivatott fedezni, egyben megfelelve a NATO-vállalásnak is azáltal, hogy a GDP-arányos 2%-os védelmi kiadási szint elérésének céldátumát 2024-re tűzte ki. Sőt, 2025-től e szint fenntartását is célként határozta meg a Kormány. Ugyanakkor arra is érdemes rámutatni, hogy a Zrínyi programot alátámasztó, előzetesen 3500 milliárd forintra becsült, de összességében jóval nagyobb forrásnövelés nem jelent mást, mint a 2%-os szintig két évtized alatt el nem költött források visszahelyezését a honvédelmi alrendszerbe (CSIKI VARGA – LÁZÁR 2021: 6).

A magyar honvédelmi költségvetés a 2014-es mélypont (256,75 milliárd forint) és a 2023-as rekordösszegűre – 1437,799 milliárd forintra (2022. évi XXV. törvény) – tervezett között nominálisan 5,6-szorosra bővült. A forrásbővülés abszolút indokolt, hiszen az átfogó haditechnikai modernizáció, a védelmi ipar fejlesztése és az innováció beindítása, a szerződéses és tartalékos állomány létszámának tervezett bővítése és bérszínvonalának emelése rendkívüli forrásbőséget igényel. A szilárd kormányzati-politikai meggyőződésre és elkötelezettségre a koronavírus-járvány által okozott 2020–2021-es gazdasági visszaesés, illetve az orosz–ukrán háború és egyes gazdaságpolitikai döntések nyomán előállt 2022–2023-as újabb gazdasági nehézségek kapcsán is nagy szükség volt – és lesz (CSIKI VARGA 2023: 9).

A Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program

A 21. század legjelentősebb magyar haderőfejlesztési programjának célja „egy korszerűen felszerelt, magas fokú mobilitással és gyors reagálóképességgel rendelkező összhaderőnemi fegyveres erő létrehozása, amely képes az információs és döntési fölény birtokában, a hivatásos, szerződéses és önkéntes tartalékos állományára támaszkodva egyszerre egy időben, akár több helyszínen történő, gyors és hatékony beavatkozásra, műveletek végrehajtására, nemzeti és szövetségi keretek között” (STICZ – SEPRÓDI-KISS 2020: 6). Ennek eredményeképpen a 2030-as évtizedre

a Magyar Honvédség „képes lesz Magyarország biztonságát és szuverenitását, egyrészt nemzeti képességein alapuló hiteles elrettentés útján, másrészt szövetségi kollektív védelem keretei között (annak biztonsági garanciáit élvezve és hozzájárulva erősítéséhez) garantálni, továbbá a nemzetközi békétámogató műveletekben, a partnerségi, a honvédelmi igazgatást építő és kiképző feladatokban történő részvétellel hozzájárulni a nemzetközi biztonsági rendszer stabilitásához” (STICZ – SEPRÓDI-KISS 2020: 6).

A Zrínyi programot az elmúlt évek eseményei és a bejelentett közép- és hosszú távú fejlesztési tervek nyomán felbonthatjuk két átfogó ütemre és több kisebb szakaszra a részcélok elérése érdekében – habár a honvédelmi vezetés nem fogalmazott meg ilyen hivatalos álláspontot. A program első átfogó üteme 2016–2026 között zajlik, a Magyar Honvédség hosszú távú, tízéves tervezési ciklusához igazodva (innen az eredeti „Zrínyi 2026” elnevezés). A második ütem a NATO aktuális védelmi tervezési ciklusával megegyezően a 2026–2032 közötti időszakot biztosan magában foglalja (MH/MTI 2020). Ezeket a részcélok mentén tovább bonthatjuk öt kisebb szakaszra.

Az első szakaszban, 2015–2018 között zajlott a program tervezése és előkészítése Magyarország biztonsági környezetének átfogó értékelése, a katonai fenyegetések elemzése alapján. Ekkor történtek az első haditechnikai beszerzési és védelmi ipari fejlesztési döntések, kötötték meg az első beszerzési és fejlesztési megállapodásokat, majd elkezdődtek a szállítások is. 2018 őszén arról is döntés született, hogy közel nyolcezer fővel, 37 650 főre növelik a Magyar Honvédség költségvetési létszámát, míg az önkéntes tartalékosok céllétszámát 20 000-re tűzték ki (KÁLMÁNFI 2022). A második szakasz a haditechnikai beszerzések és a védelmi ipari beruházások első lépcsője 2018–2023 között, és tervezési végpontja a NATO-nak felajánlott közepes lövészdandár műveleti képességének elérése. Ebben a szakaszban kezdődött el a beszerzés a haditechnikai eszközök szállításával együtt a légierő több képességfejlesztési projektjében (például a H145M helikopterek, Zlin kiképző repülőgépek), a szárazföldi erők nehéztechnikája esetében (Leopard 2A4 kiképző harckocsik, PzH 2000 önjáró lövegek), illetve a lövészkatonák egyéni fegyverzetének (könnyű és kézifegyverek, felszerelések) modernizációja. Ebben a szakaszban épültek fel, illetve kezdtek felépülni a kézifegyverek összeszerelő és gyártósorai Kiskunfélegyházán, az Airbus alkatrészgyár Gyulán, a Lynx gyár Zalaegerszegen, valamint a Gidrán gyártósorai Győrben. Ez az ötéves időszak rakja le a hadiipari termelés bővítésének, valamint a német és a magyar hadiipar kapcsolódási pontjainak (Rheinmetall, Krauss-Maffei Wegmann) alapját, és bővült a magyar hadiipari portfólió két külföldi hadiipari vállalattal (Hirtenberger Defense Systems, Aero Vodochody). A harmadik szakaszban, 2023–2028 között gyártják és szállítják le a nagy haditechnikai eszközöknek azt

a részét, amelyekre korábban szerződött a Magyar Honvédség, mint például a légierő számára az Embraer KC-390 brazil katonai szállító repülőgépeket, az L-39NG cseh repülőgépeket, az Airbus H225M helikoptereket, a szárazföldi erők számára a Leopard 2A7+ harckocsikat és a Lynxeket. A szakasz vége a NATO-nak felajánlott nehézdan-dár műveleti képességének elérése 2028-ban, amely során tovább folytatódik a munka a korábban megrendelt haditechnikai eszközök leszállításával, a már hadrendben állók személyzetének kiképzésével, hadgyakorlataival. Végül a negyedik szakaszban, 2028–2032 között és azt követően a hosszú távú fejlesztések zajlanak majd. Az évtized második fele a „finomhangolás” időszaka lesz a modern eszközrendszerek működtetése, az alegységek közti nemzeti és nemzetközi keretekben történő együttműködés és az interoperabilitás elmélyítése, az esetleges első műveleti szerepvállalások tekintetében egyaránt. A 2020-as évtized végére a kibővített haderőstruktúra feltöltése és a kapcsolódó kiképzési feladatok jelentik a legnagyobb humánerőforrás-kihívást, amely a Magyar Honvédség előtt áll.

A haditechnikai modernizáció eredményei és a védelmi ipar fejlesztése

Amint arra 2019-ben Benkő Tibor akkori honvédelmi miniszter is rámutatott, a modernizációt a légierő eszközeivel kellett kezdeni, mert a hadrendben álló eszközök elérték üzemidejük és rendszerben tarthatóságuk végső határidejét. A légierő haderőnem teljes spektrumában – merevszárnyú, forgószárnyas, pilóta nélküli eszközök – történtek, illetve történnek fejlesztések. A légvédelmi radarok, rakétairányító rendszerek, légvédelmi rakétakomplexumok és rakéták beszerzése jelentette a második lépést, a szárazföldi haderőnem pedig ezután következett (Inforadio.hu 2019).

A helikopterflotta tekintetében a Mi-8/Mi-17 váltótípusának az Airbus forgószárnyasait választották ki. A húsz darab Airbus H145M helikopter kiszolgálóeszközökkel összesen mintegy 105 milliárd forintba került, és 2019–2021 között érkezett meg Magyarországra, miközben (addigra) kiképeztek 60 pilótát és a 90 fős műszaki személyzetet is (Magyarország Kormánya 2021). Közülük tíz darab könnyű szállító, öt darab kutató-mentő, és öt darab tűztámogató feladatok ellátására alkalmas (HORVÁTH 2020). A tizenhat darab Airbus H225M közepes szállító helikopter 2023–2025 között áll hadrendbe. Tíz darab általános feladatot ellátó verzió lesz, hat pedig a különleges műveleti erőkhöz kerül a megfelelő kiegészítő fegyverzettel (KÖVÁRI 2021). Mindkét típushoz megrendelték a moduláris HForce fedélzeti fegyverrendszert, ami 20 milliméteres géppágyút, 12,7 milliméteres géppuskát és irányított

(izraeli Spike LR2 harckocsi elleni) rakétafegyverzetet is tartalmaz a hozzá tartozó felderítő és érzékelő eszközökkel együtt (DUBOIS 2016). A harci helikopterek hadrendben tartása érdekében a Magyar Honvédség két darab Mi-24V és hat darab Mi-24P harci helikoptert nagyjavíttatott (BARANYAI 2019), ezek leváltása modern típusokkal jelenleg tervezés alatt van. A repüléstechnika terén az Airbus Helicopters Gyulán létesít alkatrészgyárat, amelyben 30%-os tulajdonrésze van a magyar államnak (BALOGH 2020a; SASVÁRI 2022).

A merevszárnyú eszközök tekintetében elsőként a kiképzőgépeket cserélték modern típusra: a JAK-52-es típust nyolc darab Zlin motoros oktató-kiképző repülőgép váltotta 2017 után (BALOGH 2020b). Ezt további hat repülőgép beszerzése követte a légierő szállítóképességének megújítására: két darab (2010-ben gyártott, használt) Airbus A319 közepes személyszállító repülőgépet, két darab (használt) Dassault Falcon 7Xs könnyű szállító repülőgépet, valamint az An-26-osok pótlására két darab Embraer KC-390 Millenium (hadszíntéri) katonai szállító repülőgépet vásárolt a Magyar Honvédség. A KC-390-esek 2024-ig érkeznek meg (Inforadio.hu 2019; DRAVECZKI-URY 2020).

A többcélú JAS 39 Gripen repülőgépek tekintetében az elsődleges modernizációs program az MS20 Block 2 képességfejlesztési csomag beszerzése volt, amellyel korszerűbb kommunikációs és radarrendszereket, illetve újfajta fegyverekkel való kompatibilitást nyernek a gépek. A Gripenek fedélzeti fegyvereit is fejlesztik (TÖRÖS 2021). A 2022 elején bejelentett képességfejlesztéssel az is eldőlt, hogy a Gripen-lízingszerződés 2026-ben esedékes lejárta után nem kerül sor típusváltásra. A 2011-ben módosított lízingszerződés alapján a Gripenek 2026 után Magyarország tulajdonába kerülnek, és akkor összes szervizidejük kétharmadánál járnak majd, ami azt jelenti, hogy legalább tíz évig még hadrendben tarthatók (Országos Sajtószolgálat 2022; TRAUTMANN 2022). Emellett döntés született tizenkét darab L-39NG kiképző és felderítő repülőgép beszerzéséről a magyar tulajdonban lévő Aero Vodochody vállalatától, becslések szerint 60–70 milliárd forint értékben (SZABÓ 2022). A repülőgépek 2024-től érkeznek Magyarországra: nyolc a Gripen-pilóták képzésére szolgál majd, négy pedig felderítő lesz (Tizenkét L-39-es a Magyar Légierőnek 2022).

A 2020-as hegyi-karabahi háborúban, a Szíriában és Líbiában egyre növekvő, majd a 2022-es eskalációt követően az orosz–ukrán háborúban egyenesen meghatározó szerepet játszó pilóta nélküli repülőeszközök beszerzése is elkezdődött. A Rheinmetall Hero dróncsalád egy vagy több tagjának megvásárlását jelentették be 2023 nyarán – miután a cég 2022. évi I. negyedéves piaci előrejelzésében is szerepelt a 250 millió euró (95,5 milliárd forint) értékű beszerzés (PÁL 2023). Felmerült a török

Lentatek és/vagy az izraeli Elbit hadiipari vállalattal is az együttműködés, illetve török–magyar–német együttműködésben Békéscsabán drónok gyártása és fejlesztése (GYÖMBÉR 2022).

A merev- és forgószárnyas repülő eszközök után a radarrendszerek, a légvédelmi rakétairányító rendszer, légvédelmi rakétakomplexumok és rakéták megvásárlása volt a modernizáció következő lépése. A beszerzések egyik pillérét tizenegy darab, a Rheinmetall Canada által NATO-kompatibilissé alakított ELM–2084 típusú légtérellenőrző, légvédelmi és tűzérési felderítő radar jelenti, amelyek a Honvédség szovjet gyártmányú rádiólokátorait váltják le 2023–2027 között. Az első öt darab nagy hatótávolságú légtérellenőrző radar, amelyek az ország légterének forgalmát figyelik és ellenőrzik, a többi mobil, közepes hatótávolságú eszköz, amelyek a légvédelmi rakétacsapatokat informálják, illetve tűzérési radarok. A radartípus egyes alkotórészeinek gyártására ugyancsak vegyesvállalat jött létre Magyarországon (Nyírtelek) (Portfolio 2020b). A légvédelmi pillért pedig a Kongsberg–Raytheon NASAMS–3 rövid/közepes hatótávolságú földi telepítésű légvédelmi rakétarendszer legmodernebb, Sentinel radarral és a Kongsberg tűzvezető rendszerrel összekapcsolt verziójának beszerzése jelenti 410 millió euró értékben. A NATO integrált légtérellenőrző rendszerével (NATI-NADS) is kompatibilis norvég NASAMS a győri MH Dánielfy Tibor 205. Légvédelmi Rakétaezred állományába kerül, ahol a 2K12 KUB-okat váltja 2023-tól. A légvédelmi feladatokra az Egyesült Államoktól 180 darab AIM–120C–7, valamint 60 darab AIM–120C–8 (AMRAAM-ER) rakéta beszerzése is lehetővé vált (TRAUTMANN 2020). Végül említést érdemel a drónok elleni légvédelem is: megtörtént a Mistral légvédelmi rakétarendszer korszerűsítése.

A Zrínyi programon belül zajló haditechnikai modernizáció harmadik lépésében kerül sor a szárazföldi haderőnem eszközeinek átfogó megújítására. Miközben az ezredforduló után a Magyar Honvédség – a NATO akkor aktuális katonai doktrínájával összhangban – csökkenteni kezdte a nehéz haditechnika mennyiségét, majd a NATO-doktrinális váltás (expedíciós haderők), a forrásszűkösség és megszorítások hatására teljesen (122 mm-es 2Sz1 Gvozgyika és 155 mm-es 2Sz3 Akacija önjáró lövegek, BM–21 sorozatvetők, BMP–1-es gyalogsági harcjárművek) vagy jórészt (D–20 ágyútarackok, T–72 harckocsik, BTR–80 páncélozott szállító járművek) leépítették az eszközállományt. 2014. Oroszország első Ukrajna elleni agressziója óta ezzel ellentétes folyamatok zajlanak, aminek két pillére NATO-felajánlásainkkal összhangban 2023-ra egy közepes, majd 2028-ig még egy nehézdandár kialakítása.

A megfelelő harckocsi-váltótípus a német Krauss-Maffei Wegmann Leopard 2-ese lett: mivel a T–72-esek után ez haditechnikai/technológiai generációváltást is jelent,

a kezelőszemélyzet és a műszakiak kiképzését tizenkét darab Leopard 2A4 harckocsival kezdték meg 2021-től. Az újonnan legyártott 44 darab Leopard 2A7+ harckocsit pedig 2023–2025 között szállítják le. A beszerzések része 2023–2025 közötti szállítással három darab Leguan 2 hídvető harckocsi, öt darab WiSENT műszaki-mentő páncélos, és kilenc darab Bergepanzer 3 műszaki-mentő páncélos (Honvedelem.hu–MTI 2018). A BMP–1-esek után maradt eszköz- és képességhiány pótlására a Magyar Honvédség 218 darab Rheinmetall Lynx KF41 lánctalpas gyalogsági harcjárművet szerez be a gépesített lövészsorozatok számára, több mint 2 milliárd euró értékben (Portfolio 2020a), amiből 172 darabot Magyarországon gyártanak le a Rheinmetall Hungary Zrt. német–magyar vegyesvállalat zalaegerszegi üzemében. Az első 46 darab Németországban készül, ahol egyúttal felkészítik a magyar szakembereket is a hazai gyártásra (DAJKÓ 2021). A páncélozott szállítójárművek állományának pótlására és új funkciók ellátására az eredeti terv 300 darab 4 × 4-es páncélozott, növelt aknavédelemmel ellátott harctámogató harcjármű vásárlásáról szolt. Ebből 40 darab a török Nuroł Makinától beszerzett, az eredeti konstrukciót megőrző Ejder Yalcin I hazai igényekre konfigurált „Gidrán” változatban megérkezett (HUSZÁK 2020; Harrodder 2020), azonban a kaposvári gyártósor felépítése a további 260 jármű legyártása érdekében 2023-ig nem valósult meg, és lehet, hogy meghiúsul.

A tüzérségi fegyvernem újjáépítésének első eleme 24 darab 155 mm-es PzH 2000 önjáró (lánctalpas) löveg beszerzése a Krauss-Maffei Wegmanntól a 2028-ra létrehozandó nehézdandár tüzőtámogató osztályaként. Tatán PzH 2000 szimulációs központ épült, ami a lehetővé teszi a hazai kiképzést is (RÉVÉSZ 2020; Honvedelem.hu 2022). A nagy hatótávolságú, illetve rakétatüzérség beszerzéséről egyelőre hivatalos bejelentés nem történt, de különböző vezetői nyilatkozatok alapján – figyelemmel az orosz–ukrán háborúra – a közeljövőben sor kerül. A 9M111 Fagott és a 9M113 Konkursz irányított gyalogsági páncéltörő rakétarendszerek leváltása érdekében a Magyar Honvédség több ezer Saab Bofors Dynamics Carl Gustaf M4-es hátrasiklás nélküli, vállról indítható páncéltörő rakétát vásárolt, 2019–2024 közötti szállítással, nagyságrendileg 15–20 milliárd forint közötti áron (BARANYAI 2019).

A különböző haditechnikai eszközök lőszerellátása érdekében a 2023–2031 közötti időszakra a Rheinmetallal kötött lőszerbeszerzési megállapodás részét képezik 30 milliméteres gépágyú-, 120 milliméteres harckocsilőszer, 155 milliméteres tüzérségi lőszer, 40 és 76 milliméteres álcázó töltetek, valamint 7,62 és 12,7 milliméteres kézi-fegyverlőszer, és mindez magában foglalja majd a részleges magyarországi gyártást is (Portfolio 2022). A Rheinmetall Waffe Munition Várpalota vonzáskörzetében 2024-re egy nagy kaliberű lőszergyárat épít, ahol 30, 120 és 155 milliméteres kaliberű

tüzérségi lőszereket fognak gyártani a Lynxekhez és a Leopardokhoz, valamint 2026-ra egy robbanóanyaggyárat, ahol hexogén/RDX robbanóanyagot állítanak majd elő (SZABÓ 2020).

A Zrínyi program „technológiai pillére” mellett a személyi állomány eszközeinek, de szélesebb értelemben minden jellemzőjének és lehetőségének fejlesztése jelenti a „humán” pillért. A személyi állomány eszközrendszerét két szakaszban – a Lövész 2020 Program, illetve a Digitális Katona Program keretében – fejlesztik. A Lövész 2020 Program még a 2010-es évtized elején az egyéni felszerelések cseréjét és modernizációját célozta 2020-ig (GYÖMBÉR 2018). „2015-től tervezzük, hogy hét fő területen fejlesztést indítunk el, s ezek magába foglalják a kor követelményeihez illeszkedő harci ruházatot, modernizált egyéni fegyverzetet, egyéni ABV [atom-, biológiai és vegyifegyverek elleni] védelmi felszerelést, műszaki eszközöket, egyéni egészségügyi felszerelést, kommunikációs eszközöket, valamint élelmezési felszerelést és anyagokat” – nyilatkozta Benkő Tibor még vezérkar főnökként (LÁZIN 2015). Ezeken a területeken számos fejlesztés és beszerzés történt az elmúlt években.

Az egyéni felszerelés alapvető elemét jelentette a kézilőfegyver-modernizáció, amelynek részeként a Česká Zbrojovka export licensze alapján több ezer CZ P-07 félautomata pisztolyt, CZ P-09 félautomata pisztolyt, CZ Bren 2 gépkarabélyt, CZ Scorpion Evo 3 géppisztolyt szerelnek össze, illetve gyártanak a HM Arzenál Zrt. kiskunfélegyházi üzemében. Első ütemben 2019 decemberében 10 000 kézfegyvert át is adtak a Magyar Honvédségnek (STICZ – SEPRÓDI-KISS 2020: 17). Egy 2020-ban kötött megállapodás nyomán ugyancsak Kiskunfélegyházán gyártják és fejlesztik a Unique Alpine AG mesterlövész- és vadászfegyvereit, illetve gépkarabélyait (MTI 2020). 2021 őszén bemutatták a Gestamen Arms Zrt. magyar fejlesztésű kézilőfegyver-családját, amelynek sorozatgyártását az előzetes tervek szerint 2023–2024-ben kezdhetik meg (HUSZÁK 2021; Levente B. 2021). A második szakaszban a Digitális Katona Program a modern hadviselés digitális harcmezőjén való alkalmazásra, a 21. századi infokommunikációs követelményeknek való megfelelésre teszi alkalmassá a személyi állomány eszközeit. Az egyéni felszerelésben megjelentek a legmodernebb lézerpontos célzóberendezések, a távolságmérő radarok, éjjellátók, a műholdas navigációs és térképészeti eszközök, a testkamerák, új sisakok, és mindezt a közeljövőben már a digitális eszközök integrációja egészíti ki a Lynx harcjárművek rendszerein keresztül a harcászati-hadművelati vezetés-irányítási hálózatokhoz (SZÜCS 2021). 2021 végéig egy lövésszáslőaljat, 2028-ra a NATO-nak felajánlott nehézdandárt és közepes légvédelmi rendszer kezelőit tervezik teljeskörűen felszerelni a legmodernebb eszközökkel (Honvédelmi Minisztérium 2022).

A Zrínyi programot támogató társadalmi pillér számos elemre épül, egyrészt a társadalom szélesebb csoportjai – a Honvédség és a tartalékos erők – megszólításának céljával, másrészt a honvédségi szolgálat feltételeinek javítása – ezáltal a hivatásos és szerződéses állomány feltöltöttségének növelése, az állomány megtartása – érdekében. A MH társadalmi beágyazottságát erősíti például a Honvéd Kadét Program (*A Haza védelmében* 2021), jelentősen kibővült a Honvédelmi Sportszövetség tevékenysége is, a társadalmi részvételre kínálnak lehetőséget az önkéntes tartalékos rendszer különböző formái (*A Haza védelmében* 2018: 21).

A Zrínyi program keretében a haderőfejlesztést évtizedek óta első alkalommal kapcsolták össze a magyar védelmi ipar érdemi fejlesztésével – jelentős területeken új beruházásként nemzetközi (német, török, francia) együttműködésben és az innováció perspektívájával, máshol pedig a nemzeti hadiipari termelés megalapozásával. A védelmi ipari pillér kialakítása kezdettől fogva kormányzati prioritás – ahogy ezt a 2021-es Nemzeti Katonai Stratégia és a nem nyilvános Védelmi Ipari Stratégia is rögzítette. Utóbbi alapján a magyar hadiipari beruházások hat klaszter köré épülnek: 1) harcjárművek; 2) repüléstechnika (helikopter és drón); 3) radartechnika és szenzorok; 4) kézi- és könnyűfegyverek; 5) lőpor-, lőszer- és robbanóanyag-gyártás; 6) infokommunikáció és kiberbiztonság (BARANYAI 2021; GYÖMBÉR 2021). A gyártási, kutatás-fejlesztési és innovációs együttműködések közös elemei a nemzetközi partnerek magyarországi megjelenése, a technológiatranszfer, valamint előbb a Magyar Honvédség technológiai igényének a kielégítése, ezt követően pedig a nemzetközi piacra történő termelés szándéka.

A Magyar Honvédség

A Magyar Honvédség változó feladatrendszere

A magyar fegyveres erők nevében is szereplő honvédelem kifejezés tartalmában ma már a Magyar Honvédség tevékenységénél lényegesen szélesebb spektrumra terjed ki (KRAJNC 2019: 452–454). Sokkal inkább a biztonság több dimenzióját átfogó országvédelemként érdemes rá tekintenünk, amely túlmutat a háborúra való felkészüléssel, a haderő fejlesztésével, alkalmazásával és működésével kapcsolatos szakpolitikán, a biztonság katonai dimenziójára koncentráló védelempolitikán. A honvédelem fogalmának változása a fegyveres erők feladatkörének kiszélesedését és kibővülését hozta

magával, ami az 1990-es évektől velünk élő folyamat, s aminek legfőbb oka a biztonsági környezet korábbiakban ismertetett változása volt.

A Magyar Honvédség esetében az Alaptörvény, a nemzeti stratégiai dokumentumok (közülük is elsősorban a Nemzeti Katonai Stratégia), valamint a honvédelmi törvény határozzák meg azokat a feladatokat, amelyeket a haderőnek önállóan, illetve más szervezetekkel együttműködve el kell látnia. Az Alaptörvény – illetve 2011-ig az Alkotmány – azonban csak a Magyar Honvédség alaprendeltetését (az ország területének és függetlenségének védelme, nemzetközi szerződésekből fakadó kötelezettségek, humanitárius tevékenység), az MH határon túli alkalmazásának engedélyezési rendjét, illetve rendkívüli jogrendi esetekben (2022. november 1-jétől hadiállapot, szükségállapot, veszélyhelyzet) való alkalmazhatóságának kritériumait határozza meg (Magyarország Alaptörvénye 2011: 45., 47., 48. cikk). A 2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről a Honvédséget a külső veszélyek elhárítására és kezelésére hivatott honvédelmi típusú különleges jogrendek mellett, egyes, a belső veszélyek kezelésére vonatkozó különleges jogrendek időszakában is felhasználhatóvá teszi.

Az Alaptörvény mellett a Magyar Honvédség feladatait stratégiai szinten meghatározó legfontosabb dokumentum a 2021-es Nemzeti Katonai Stratégia, amely hangsúlyozza, hogy a változékony és nehezen kiszámítható környezetben a válságok előrejelzés nélkül alakulhatnak ki közvetlenül Magyarország határain, közvetett térségünkben vagy stratégiai távolságban. Ezért olyan honvédségre van szükség, amely képes garantálni az ország biztonságát, elrettenteni az esetleges agressziót, támogatni az összkormányzati védekezést a katonai és nem katonai kihívásokkal, veszélyekkel és fenyegetésekkel szemben, továbbá képes ellátni a szövetségi tagságból (NATO, EU) fakadó feladatokat. A stratégia egy új, szilárd technológiai és humán pillérekre épülő Magyar Honvédség jövőképét vázolta fel, amelynek hosszú távú fejlesztését a megújuló védelmi ipar és a követelményeknek megfelelő védelmi költségvetés biztosítja (SZENES 2023: 42).

A Honvédség feladatrendszerének változására a biztonsági környezet változása volt a legnagyobb hatással. A NATO-csatlakozást követő évekre visszatekintve azt láthatjuk, hogy az 1990-es évek hagyományos feladatai, azaz a katonai védelem (területvédelem, légtérvédelem), illetve az elrettentés mellett egyre nagyobb hangsúlyt kaptak a nemzetközi együttműködés és a kollektív védelem (NATO), a békeműveletek (ENSZ, EBESZ) mellett pedig a válságkezelésben (NATO, EU) való részvétel feladatai. Az MH professzionális haderővé való átalakulása fokozatosan nagyobb

teret engedett (követelt) a tartalékos erőknél és funkcióknál, s ezt akkor is fontos megemlítenünk, ha a haderő alulfinanszírozottsága, az országot is érintő politikai és gazdasági válság (2006–2012), illetve az egymást váltó kormányok politikai konszenzusiánya miatt – eltekintve a nemzetközi szerepvállalástól – a Magyar Honvédség tevékenységének egyéb dimenziói nem tartoztak a sikeresen menedzselt területek közé. Változásra e tekintetben csak a 2010-ben hatalomra került kormánykoalíció időszakában került sor, amikor az új közjogi helyzetnek (Alaptörvény) és az aktuális biztonsági környezetnek megfelelően újfogalmazták az ország biztonságával és a Magyar Honvédséggel kapcsolatos törvényeket és stratégiai dokumentumokat. Ennek során fogadták el 2011 júliusában az új honvédelmi törvényt, amelynek egyik fontos újítása volt a haderő feladatainak fegyverhasználati joggal, illetve fegyverhasználati jog nélkül ellátott kategóriákra bontása: az előbbibe hét feladatcsoportot (terület-, légtér-, lakosságvédelem; koronaórzés; részvétel nemzetközi szerződéseken alapuló kollektív védelmi, békefenntartó és humanitárius műveletekben; honvédelmi szempontból fontos létesítmények őrzése; kiemelt létesítmények őrzése; felhasználás szükségállapot idején; tűzszerzési feladatok), az utóbbiba pedig öt feladatcsoportot (katasztrófavédelmi feladatok; katonai szakértelmet és eszközöket igénylő feladatok; protokolláris feladatok; hadisírgondozás és kegyeleti tevékenység; állami közfoglalkoztatással összefüggő feladatok) sorolt, vagyis összesen 12 feladatcsoportot nevesített a Magyar Honvédség számára (2011. évi CXIII. törvény).

Mint azt Magyarország biztonsági környezetének bemutatása során röviden jeleztük, a 2010-es években leginkább az Európa környezetében kialakult válságok, illetve ezek sokszerező hatásai alakították a magyar védelempolitikát, s így a Magyar Honvédség feladatait is. 2015 szeptemberétől az Országgyűlés az MH – fegyverhasználati joggal ellátott – feladatává tette a határőrizetben és a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetben (migrációs válsághelyzetben) való közreműködést. 2016 novemberében lett a Honvédség feladata a Magyarország területén kívüli háborús cselekmények esetén a bajba jutott magyar állampolgárok mentése és evakuálása (2016. évi CXXXIII. törvény). 2018 decemberében a parlament a honvédelmi veszélyhelyzettel (háborús veszélyhelyzet) egészítette ki a különleges jogrend veszélyhelyzeti kategóriáját (2018. évi CX. törvény), s egyben a Honvédség új feladatává tette fegyverhasználati joggal az államhatár ellenőrzésében való részvételt is honvédelmi veszélyhelyzet idején, illetve fegyverhasználati jog nélkül az elektromágneses spektrumot kihasználó támadó, információszerző, felderítő eszközök elleni aktív elektromágneses műveletek végzését (2018. évi CX. törvény, 24. §). A honvédelmi törvény 2019. decemberi módosítása két szempontból volt fontos: egyrészt ennek „a honvédelem szempontjából

létfontosságának kijelölt rendszerelemek működtetésében való közreműködés” részére hivatkozva vett részt 2020 márciusától a Magyar Honvédség a Covid-19-járvánnyal kapcsolatos fellépésben. Végül a 2021 decemberében elfogadott új, jelenleg hatályos honvédelmi törvény foglalta rendszerbe a Magyar Honvédség egy évtizeden keresztül bővülő feladatait (2021. évi CXL. törvény).

A Magyar Honvédség átalakulása és fejlődése

A NATO-csatlakozás óta eltelt időszak egészét tekintve elmondható, hogy a Magyar Honvédség átalakítása és átformálása lassú, megtorpanásokkal teli folyamat volt, amelyre leginkább a védelmi szféra alulfinanszírozottsága és ennek következményei nyomták rá bélyegüket. Az egyes kormányok nem ugyanolyan erősséggel és mértékben befolyásolták a haderő fejlesztését: míg egyeseknek határozott elképzelése volt a haderő átalakításának irányáról, mások csupán annyira kívánták működtetni a Honvédséget, hogy az többé-kevésbé megfeleljen a szövetségi elvárásoknak. Habár a Magyar Honvédség 2004 novemberétől önkéntes és hivatásos haderővé vált, tényleges átfogó fejlesztésére csak a magyar védelmi költségvetés 2016 utáni növelését követően kerülhetett sor.

Amennyiben a magyar haderőt érintő legfontosabb folyamatokat kívánjuk jellemezni, úgy a NATO-csatlakozástól egészen 2007/2009-ig a haderő csökkentése volt a jellemző. A Magyar Honvédség létszáma ugyanis – előbb az első Orbán-kormány stratégiai felülvizsgálatának, majd a Medgyessy-kormány védelmi felülvizsgálatának, illetve a második Gyurcsány-kormány „expedíciós hadsereg” koncepciójának eredményeként – 2007-re 23 950 főre (2021. évi CXL. törvény), békeidős hadrendi elemeinek száma pedig 2009-re 33-ra csökkent. Ráadásul a csökkentésekre többnyire az ún. fűnyíróelv szerint került sor, mivel a magyar védelempolitika irányítói hivatalosan egy teljes spektrumú haderő fenntartására törekedtek, így elsősorban a mennyiségi átalakításra koncentráltak. Vagyis a NATO-csatlakozás időpontjáig – miként azt már az első Orbán-kormány által végrehajtott 1999-es stratégiai felülvizsgálat is megállapította – meg sem kezdődött a Magyar Honvédség minőségi átalakítása.

Az 1990-es évek végétől a magyar haderőreform-kísérletek másik kulcsfontosságú motíváló tényezője a NATO-csatlakozásból eredő feladatok teljesítése, illetve a szövetség védelmi tervezési folyamatába való bekapcsolódás volt. Az egymást követő magyar kormányok az új körülmények, a növekvő nemzetközi szerepvállalás egyre nehezebb és körülményesebb teljesítése és az egyre határozottabb szövetségi kritika miatt

egész egyszerűen rákényszerültek arra, hogy az elavult nemzeti honvédelmi struktúrát megpróbálják hozzáigazítani az új szövetségi rendszer igényeihez. Sajnálatos módon Magyarország NATO-tagságának első évtizedében nem sikerült következetesen végrehajtani egyetlen haderőreformot sem. Nem sikerült ellensúlyozni a Magyar Honvédség haditechnikai elöregedését, megváltoztatni a korábbi készletek felélésének gyakorlatát, megváltoztatni az MH létszámbelihiányát és a személyi állomány alacsony anyagi elismertségét sem (VÉGH 2018: 8). Ezek legfőbb oka a védelmi költségvetés krónikus hiánya volt, ami eleve ellehetetlenített bármilyen komoly, fejlesztéseket is magában foglaló haderőreformot (KERN 2009: 31–32). Azonban még a meg-megtorpanó haderőreform-kísérletek is fontos eredményekhez vezettek. Ilyennek volt tekinthető a Magyar Honvédség tömeghadsereg jellegének lebontása, a haderő struktúrájának, méretének megváltoztatása, illetve az önkéntes és professzionális haderőre való áttérés.

A 2010-ben hatalomra került Fidesz–KDNP kormánykoalíció viszonylag hamar megkezdte a korábbi védelempolitikai elvek felülvizsgálatát, de a védelmi szféra költségvetési helyzetén érdemben csak 2016-tól változtatott, s ez az első kormányzati ciklusban jelentősen beszűkítette a haderő átalakításának lehetőségeit. Emiatt a második Orbán-kormány jóllehet 2010 és 2013 között számos kisebb szervezeti változtatást hajtott végre a Magyar Honvédségben. Ilyen volt a Honvédség önkéntes tartalékos rendszere kiépítésének megkezdése, három tartalékos típust engedélyezve: önkéntes műveleti tartalékos (ömt), önkéntes területvédelmi tartalékos (ött) és önkéntes védelmi tartalékos (övt); a katonai pálya és a honvédelmi oktatás közszolgálati rendszerbe való beillesztése; a magyar nemzetbiztonsági struktúra átalakítása, a Katonai Nemzetbiztonság Szolgálat létrehozása – formálisan és hivatalosan csak a 2012-ben elfogadott Nemzeti Biztonsági Stratégia és Nemzeti Katonai Stratégia megszületését követően kezdett hozzá haderőreformjához –, habár ezt a kifejezést nem használta.

A biztonsági környezet említett változásai ugyanis egy sor katonai és védelmi képesség rövid időn belüli visszaállítását, szervezeti racionalizálást és a Magyar Honvédség összesített (aktív és tartalékos) létszámának növelését, továbbá a létszám stabilizálását tették indokolttá és szükségessé. Erről azonban csak a harmadik Orbán-kormány döntött 2017 júniusában a Zrínyi program keretében. A negyedik Orbán-kormány (2018–2022) alatt felgyorsult a haderő fejlesztése. Megkezdődött a modern, 4. generációs fegyverrendszerek beszerzése, amihez a kormány kiegészítő forrásokat csoportosított át. 2019-től a HM dezintegrációja következtében létrejött a Magyar Honvédség Parancsnoksága, átszervezték a középszintű parancsnokságokat. A Honvédség műveleti ambíciósintjét 1200 főben határozták meg. A kormány hozzájárult a magyar hadiipar újjászervezéséhez. Az ötödik Orbán-kormány (2022–)

időszakában tovább folytatódik a haderő modernizációja és a nemzeti hadipar fejlesztése. 2023. január 1-jével megszüntették az MH Parancsnokságát, és visszaállították a Honvéd Vezérkart. A Honvédelmi Minisztérium kibővített feladatkörrel látott munkához, a tárcához kerültek a védelmi beszerzések, a hadiipari fejlesztések, a védelmi kutatás, fejlesztés és innováció, valamint a sport. A védelmi kiadások 2023-ban már meghaladták a GDP 2%-át, a fejlesztési kiadások pedig a védelmi költségvetés 30%-át. Folytatódik a modern harci technika beérkezése, a hangsúly átkerült a Honvédség komplett képességfejlesztésére, a szervezeti és működési rendszer transzformációjára, a NATO-felajánlások (közép-európai többnemzeti hadosztály-parancsnokság [HQ MND-C], regionális különleges műveleti komponensparancsnokság [R-SOCC] és a NATO dandárharcsoport [eVA BG]) teljes készenlétének elérésére. A haderőfejlesztés gyorsítására a tárca vezetése új humán megoldásokat (fiatalítás, célzott illetményemelés) is alkalmazott (SZENES 2023: 75–76).

A Magyar Honvédség felépítése

A Magyar Honvédség hivatalosan engedélyezett békelétszáma 2023-ban 37 650 fő és 20 000 önkéntes tartalékos. Szervezetileg 43 haderőelemből áll, fő erői pedig 13 helyőrségben vannak elhelyezve. Az MH szárazföldi erőit négy dandár képezi: az MH Bocskai István 11. Páncélozott Hajdúdandár (Debrecen), az MH Klapka György 1. Páncélosdandár (Tata), a 2022-ben újból felállított MH Kinizsi Pál 30. Páncélozott Gyalogdandár (Hódmezővásárhely), továbbá az MH vitéz Bertalan Árpád 1. Különleges Műveleti Dandár (Szolnok). A debreceni és a hódmezővásárhelyi dandár három harcoló zászlóaljból, egy logisztikai zászlóaljból és helyőrség-támogató parancsnokságból áll. A tatai dandár alakulatait pedig egy lövésszázlóalj, egy harcokcsizászlóalj, egy tűzérosztály és egy páncéltörő-rakétaosztály, továbbá egy logisztikai zászlóalj és helyőrség-támogató parancsnokság alkotja. A Magyar Honvédség székesfehérvári Szárazföldi Parancsnokságának alárendeltségébe tartozik továbbá az MH Borne-missza Gergely 2. Felderítőezred (Debrecen), az MH II. Rákóczi Ferenc 14. Műszaki Ezred (Szentes), az MH Sodró László 102. Vegyiharc Ezred (Budapest, Székesfehérvár) és az MH 1. Tűzszerész és Folyamőr Ezred (Budapest). A veszprémi Légierő Parancsnoksághoz négy alakulat tartozik, az MH vitéz Szentgyörgyi Dezső 101. Repülődandár (Kecskemét), az MH Kiss József 86. Helikopter dandár (Szolnok), az MH Dánielfy Tibor 205. Légvédelmi Rakétaezred és az MH 47. Bázisrepülőtere (Pápa). A Honvéd Vezérkar alárendeltségében a szárazföldi, a légierő és a különleges műveleti

parancsnokság mellett további négy parancsnokság jött létre 2022–2023-ban: az MH Kiberművelési Parancsnoksága, amely az MH szentendrei Kiber- és Információs Művelési Központját irányítja; az MH Logisztikai Támogató Parancsnoksága, amely öt alárendelt alakulattal rendelkezik (MH Rekreációs, Kiképzési és Konferencia Központ, MH Anyagellátó Raktárbázis, MH Lahner György 2. Ellátóezred, MH Böszörményi Géza Csapatgyakorlótér Parancsnokság, MH Szentendrei Helyőrség-támogató Parancsnokság); az MH Haderőmodernizációs és Transzformációs Parancsnoksága, amely a szentendrei Altishti Akadémiát, az MH Ludovika Zászlóalj és a szolnoki Békétámogató Kiképző Központot irányítja; illetve az MH Területvédelmi Erők Parancsnoksága, amelyhez hét területvédelmi ezred tartozik (Gödöllő, Nyíregyháza, Szolnok, Szeged, Kaposvár, Székesfehérvár és Győr központtal). Ezek mellett a Honvéd Vezérkar irányítja az MH Légi Művelési Vezetési és Irányítási Központját (Veszprém), az MH Egészségügyi Központját (Budapest), az MH vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandárt, a brüsszeli Katonai Képviselési Hivatal, a monsi Nemzeti Katonai Képviselést, a norfolki Nemzeti Összekötő Képviselést, az MH Nagysándor József 51. Híradó- és Vezetésbiztosító Dandárt, az MH Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnokságot, valamint a honvédtisztjelölt állomány Ludovika Zászlóalját. A Hadtörténeti Múzeum, a Katolikus Tábort Püspökség – Katonai Ordinariátus és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat munkáját pedig a honvédelmi miniszter felügyeli.

A Magyar Honvédség irányítása és vezetése

A Magyar Honvédség irányítását és vezetését meg kell különböztetni a honvédelem irányításától, amely az ország teljes védelmi rendszerének (a haderő mellett az állam- és a közigazgatás, a gazdaság, a rendvédelmi szervek, a kritikus infrastruktúra, az állampolgárok stb.) felkészítését és működtetését jelenti. A Magyar Honvédség irányítása egy ennél jóval szűkebb területre terjed ki, s ebben az Alaptörvényben és a honvédelmi törvényben meghatározott módon és keretek között az Országgyűlés, a köztársasági elnök, a kormány, hadiállapot időszakában a Védelmi Tanács, illetve a honvédelmi miniszter vesz részt.

A Magyar Honvédség működtetésénél, alkalmazásánál két fontos feladatkört kell magas színvonalon ellátni, a szakpolitikai irányítást és a katonai szakmai vezetést. A Honvédség irányítása és vezetése a Honvédelmi Minisztériumon keresztül valósul meg, amely központi kormányzati igazgatási szervhez hasonlóan épült fel,

vagyis államtitkárok, helyettes államtitkárok irányításával főosztályokat működtet a hivatalon belül. A minisztériumot a miniszter vezeti, aki közvetlenül irányítja a parlamenti államtitkár (PÁT), a miniszterhelyettes, a közigazgatási államtitkár (KÁT), a védelmi stratégiáért és humánpolitikáért felelős államtitkár (VSHP ÁT), a sportért felelős államtitkár (SÁT) és a katonai nemzetbiztonság irányításáért felelős államtitkár (KNBI ÁT) tevékenységét. A HM szervezeti és működési szabályzatát a miniszterelnök hagyja jóvá.

Az MH részét képező Honvéd Vezérkar – a NATO-struktúrának megfelelően – 1997 óta hat csoportfőnökségre tagolódik.¹ A Honvéd Vezérkar felső szintű katonai vezetési szervként működik a honvédelmi miniszter irányítása alatt. Feladatrendszere hármas: (1) Az ország fegyveres védelméhez szükséges vezetési és igazgatási feladatok végrehajtása, a katonai műveletek tervezése, szervezése és vezetése. (2) Az MH fenntartásának és fejlesztésének biztosítása, a katonai kiképzés irányítása. (3) Az MH személyügyi, logisztikai és támogató feladatainak tervezése, szervezése és irányítása. A HVK részeként létrejött az Összhaderőnemi Műveletvezető és Irányító Központ (ÖMVIK), amely az MH műveleti tevékenységeinek koordinációját, a külföldi műveletek irányítását végzi (SZENES 2023: 91–92).

Következtetések

A 2010-es évtized közepén elkezdődött dinamikus haderőfejlesztés a Zrínyi program keretében olyan lehetőség, amelyre a hidegháború időszaka óta nem láttunk példát a Magyar Honvédségben. A képességvesztés, a szervezeti és létszámleépítés helyét a modernizáció, a fejlesztés és az állománybővülés vette át – mindez a szövetségesek irányában az interoperabilitás biztosításával, a műveleti (kollektív védelmi és válságkezelő) együttműködés fokozásának igényével, egyes szegmensekben pedig az európai védelmi iparral kialakított gyártási és fejlesztési együttműködéssel valósult meg. Az európai védelmi ipari együttműködés kiemelkedő partnerei jelenleg Németország, Franciaország, Törökország és Izrael.

A haderőfejlesztés legfontosabb eredménye az országvédelmi és a szövetségesi (a NATO keretben kollektív) védelmi képességek fokozása, ami egyúttal az európai védelmi és válságkezelő képességeket is erősíti. Ugyanakkor az európai stratégiái

¹ A csoportfőnökségek: személyzeti (SZCSF), hadműveleti (HDMCSF), logisztikai (LCSF), haderőtervezési (HTCSF), híradó és informatikai (HICSIF), kiképzési (KIKCSF) és HVK Összhaderőnemi Műveletvezető és Irányító Központ (ÖMVIK).

autonómiával kapcsolatban erős korlátokat tart fenn a magyar kormány: annak csupán szűken értelmezett, válságkezelő dimenziójában érdekelt, az átfogó, hosszú távon akár a NATO kompetenciáit, képességeit és intézményeit megkérdőjelező európai védelmi unió és széles körű autonóm cselekvési képesség létrehozását nem támogatja. Az európai közös biztonság- és védelempolitikához kapcsolódó döntési mechanizmusokban a kormányköziség fenntartását, a minősített többségi döntéshozatal kiterjesztésének korlátozását igyekszik biztosítani. Így valamely „közös európai haderő” létrehozásával kapcsolatban a rövid és hosszú távú célok között bizonyos önellentmondás feszül, amit *ad hoc* (válságkezelési, stabilizációs műveleti) együttműködési keretek kialakításával igyekszik áthidalni.

Felhasznált irodalom

- A Haza védelmében. Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program* (2018). Budapest: Honvédelmi Minisztérium.
- A Haza védelmében.* (2021) Budapest: Honvédelmi Minisztérium.
- BALOGH Ákos (2020a): Hazai repülőgéppalkatrész-gyártó vegyesvállalatot alapított Magyarország és az Airbus. *Lhsn.hu*, 2020. július 17. Online: <http://lhsn.hu/hazai-repulegepalkatrész-gyártó-vegyesvállalatot-alapított-magyarország-es-az-airbus/>
- BALOGH Ákos (2020b): Három új ZLIN motoros kiképző repülőgép érkezett Szolnokra. *Szoljon.hu*, 2020. december 5. Online: www.soljon.hu/helyi-kozelet/2020/12/harom-uj-zlin-motoros-kikepző-repulegep-erkezett-szolnokra
- BARANYAI Gábor (2019): Páncélosok után páncéltörők. *Magyar Idők*, 2019. január 8. Online: www.magyaridok.hu/belfold/pancelosok-utan-panceltorok-3826595/
- BARANYAI Gábor (2021): Klasterekbe forr a magyar hadiipar. *Magyar Nemzet*, 2021. február 4. Online: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2021/02/klasterekbe-forr-a-magyar-hadiipar>
- CSIKI Tamás – MOLNÁR Ferenc – VARGA Gergely (2012): Az Egyesült Államok védelmi stratégiai irányváltásának háttere, elemei, valamint hatásai Európára és Magyarországra. *Nemzet és Biztonság*, 5(4), 96–110. Online: www.nemzetesbiztonsag.hu/letoltes.php?letolt=566
- CSIKI Tamás – TÁLAS Péter – VARGA Gergely (2014): A NATO walesi csúcstalálkozójának napirendje és értékelése. *Nemzet és Biztonság*, 7(4), 112–128. Online: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/neb/article/view/4129/3383>
- CSIKI VARGA Tamás (2023): A honvédelmi ágazat 2023-as rekord költségvetése és a NATO-kötelezettségek teljesítése. *SVKI Elemzések*, (1), 2023. január 9. Online: https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKI_Elemzesek_2023_1.pdf

- CSIKI VARGA, Tamás – LÁZÁR, Zsolt (2021): Filling the Two Percent Gap – An Update on Hungarian Defense Spending. *ISDS Analyses*, (15), 2021. augusztus 2. Online: [https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/ISDS_Analyses_2021_15_Filling%20othe%20two%20percent%20gap%20%E2%80%93%20An%20update%20on%20Hungarian%20defense%20spending%20trends%20\(Tamas%20Csi%20Varga_Zsolt%20Lazar\).pdf](https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/ISDS_Analyses_2021_15_Filling%20othe%20two%20percent%20gap%20%E2%80%93%20An%20update%20on%20Hungarian%20defense%20spending%20trends%20(Tamas%20Csi%20Varga_Zsolt%20Lazar).pdf)
- CSIKI VARGA Tamás (2019): A magyar védelmi kiadások trendjei, 2004–2019. *Nemzet és Biztonság*, 12(1), 76–86. Online: <https://doi.org/10.32576/nb.2019.1.7>
- DAJKÓ Ferenc Dániel (2021): Terítéken a StrikeShield – csúcskategóriás védelmet kapnak a magyar Lynx harcjárművek. *Novekedes.hu*, 2021. június 3. Online: <https://novekedes.hu/elemezsek/teriteken-a-strikeshield-csucskategorias-vedelmet-kapnak-a-magyar-lynx-harcjarmuvek>
- DEÁK András György – ETL Alex – FELMÉRY Zoltán (2022): A magyar biztonságpercepció jellegzetességei. *Nemzet és Biztonság*, 15(1), 68–85. Online: <https://doi.org/10.32576/nb.2022.1.4>
- DRAVECZKI-URY Ádám (2020): KC-390-es hadszíntéri szállító repülőgépeket vásárol a Magyar Honvédség. *Honvedelem.hu*, 2020. november 17. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/kc-390-es-hadszinteri-szallito-repulogepeket-vasarol-a-magyar-honvedseg.html>
- DUBOIS, Thierry (2016): Airbus Helicopters Introduces 'Hforce' Weapons Package. *Ainonline.com*, 2016. március 2. Online: www.ainonline.com/aviation-news/defense/2016-03-02/airbus-helicopters-introduces-hforce-weapons-package
- ETL Alex – TÁLAS Péter (2020): A magyar biztonságpercepció átalakulása 1999–2019 között. *Nemzet és Biztonság*, 13(2), 94–112. Online: <https://doi.org/10.32576/nb.2020.2.7>
- GYÖMBÉR Béla (2018): Apránként összeáll a Lövész 2020 Program. *Jogalappal.hu*, 2018. június 8. Online: <https://jogalappal.hu/aprankent-osszeall-a-lovesz-2020-program/>
- GYÖMBÉR Béla (2021): Ilyen lesz a magyar védelmi ipar jövője Palkovics László szerint. *Jogalappal*, 2021. július 6. Online: <https://jogalappal.hu/ilyen-lesz-a-magyar-vedelmi-ipar-jovoje-palkovics-laszlo-szerint/>
- GYÖMBÉR Béla (2022): Békéscsabára kerül a török-német-magyar dróngyártás? *Jogalappal.hu*, 2022. március 30. Online: <https://jogalappal.hu/bekescsabara-kerul-a-torok-nemet-magyar-drongyartas/>
- HARRDDER (2020): Gidrán, a felfegyverezhető magyar harci ló. *Killermetals.blog.hu*, 2020. december 23. Online: https://killermetals.blog.hu/2020/12/23/gidran_a_felfegyverezhető_magyar_harci_lo
- Honvedelem.hu (2022): Hamarosan érkeznek a Panzerhaubitze 2000-es önjáró lövegek. *Haborumuveszete.hu*, 2022. május 24. Online: www.haborumuveszete.hu/minden-ami-lo/hamarosan-erkeznek-a-panzerhaubitze-2000-es-onjaro-lovegek
- Honvédelmi Minisztérium (2022): A katonák egyéni felszerelésének megújulása a haderőfejlesztési program egyik alapkőve. *Honvedelem.hu*, 2022. július 30. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/a-katonak-egyeni-felszerelésének-megujulása-a-haderőfejlesztési-program-egyik-alapkove.html>

- Honvedelem.hu–MTI (2018): Új harckocsikat vesz a Honvédség. *Honvedelem.hu*, 2018. december 19. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/hazai-hirek/uj-harckocsikat-vesz-a-honvedseg.html>
- HORVÁTH Bence (2020): Új helikoptertípus, új évtized, új korszak. Rendszerbe áll a H145M. *Harcihelikopterek.blog.hu*, 2020. január 2. Online: https://harcihelikopter.blog.hu/2020/01/02/uj_helikoptertipus_uj_evtized_uj_korszak_rendszerbe_all_a_h-145m
- HUSZÁK Dániel (2020): Bejelentették: több mint 300 újfajta járművet szerez be a Honvédség. *Portfolio.hu*, 2020. december 21. Online: www.portfolio.hu/global/20201221/bejelentettek-tobb-mint-300-uj-fajta-katonai-jarmuvt-szerez-be-a-honvedseg-462752
- HUSZÁK Dániel (2021): Sosem látott információkat szereztünk meg az új, magyar fegyvercsaládról. *Portfolio.hu*, 2021. október 22. Online: www.portfolio.hu/global/20211022/sosem-latott-informaciokat-szereztunk-meg-az-uj-magyar-fegyvercsaladrol-506250
- Inforadio.hu (2019): Benkő Tibor elárulta, mi mindent vesz a Honvédség 2028-ig. *Honvedelem.hu*, 2019. január 5. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/hazai-hirek/benko-tibor-elarulta-mi-min-dent-vesz-a-honvedseg-2028-ig.html>
- Integrated European Joint Training and Simulation Centre (EUROSIM)* [é. n.]. Online: www.pesco.europa.eu/project/integrated-european-joint-training-and-simulation-centre-eurosim/
- KÁLMÁNFÍ Gábor (2022): Modern, erős Magyar Honvédségre van szükség! *Honvedelem.hu*, 2022. március 23. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/modern-eros-magyar-honvedsegre-van-szuksege.html>
- KERN Tamás (2009): A rendszerváltás utáni haderőreform-kísérletek. Online: <https://adoc.pub/a-rendszervaltas-utani-haderoreformkiserletek.html>
- KÖVÁRI László (2021): Gyártósoron – Az első magyar H225M születése. *Aranysas/JeTfly.hu*, 2021. szeptember 1. Online: www.jetfly.hu/katonai-tipusok/gyartosoron-az-első-magyar-h225m-szuletese
- KRAJNC Zoltán főszerk. (2019): *Hadtudományi lexikon. Új kötet*. Budapest: Dialóg Campus.
- LÁZIN Miklós András (2015): Előretolt NATO-bázissá fejlődik Pápa. *Magyarhirlap.hu*, 2015. január 3. Online: www.magyarhirlap.hu/belfold/Eloretolt_NATObazissa_fejlodik_Papa
- Levente B. (2021): Gestamen Arms – új magyar kézifegyver-család. *Combatant.blog.hu*, 2021. október 6. Online: https://combatant.blog.hu/2021/10/06/gestamen_arms_uj_magyar_kezifegyver-csalad
- Magyarország Kormánya (2021): Teljes a flotta – A Magyar Honvédség átvette a huszadik új forgószárnyast. *Kormany.hu*, 2021. december 3. Online: <https://kormany.hu/hirek/teljes-a-flotta-a-magyar-honvedseg-atvette-a-huszadik-uj-forgoszarnyast>
- MH/MTI (2020): Benkő: Ütemterv szerint halad a haderőfejlesztés. *Magyar Hírlap*, 2020. október 27. Online: www.magyarhirlap.hu/belfold/20201027-benko-utemterv-szerint-halad-a-haderofejlesztes
- MTI (2020): Mesterlövész- és vadászfegyverek gyártása indul be Kiskunfélegyházán. *Vg.hu*, 2020. november 6. Online: www.vg.hu/cegvilag/2020/11/mesterlovesz-es-vadaszfegyverek-gyartasa-indul-be-kiskunfelegyhazan

- Országos Sajtószolgálat (2022): A Védelmi Fejlesztésekért Felelős Kormánybiztos közleménye. *Országos Sajtószolgálat*, 2022. február 18. Online: http://os.mti.hu/hirek/167440/a_vedelmi_fejlesztese-kert_felelos_kormanybiztos_kozlemenye
- PÁL Tamás (2023): Magyarországtöbb százmillió euróért vesz kamikaze drónokat a Rheinmetalltól. *Telex.hu*, 2023. július 20. Online: <https://telex.hu/belfold/2023/07/20/magyarorszag-tobb-szaz-millio-euro-ertekben-vesz-kamikaze-dronokat-a-rheinmetalltol>
- Portfolio (2020a): 218 darabot kap a Honvédség a világ egyik legkorszerűbb harcjárművéből. *Portfolio.hu*, 2020. szeptember 9. Online: www.portfolio.hu/gazdasag/20200909/218-darabot-kap-a-honvedseg-a-vilag-egyik-legkorszerubb-harcjarmuvebol-448044
- Portfolio (2020b): Élénjáró izraeli technológiát tartalmazó Rheinmetall-radarokat vásárol Magyarország. *Portfolio.hu*, 2020. december 11. Online: www.portfolio.hu/global/20201211/elenjaro-izraeli-technologia-tartalmazo-rheinmetall-radarokat-vasarol-magyarorszag-461370
- Portfolio (2022): Nagy mennyiségű löszert vásárol Magyarország a Rheinmetall cégcsoporttól. *Portfolio.hu*, 2022. március 29. Online: www.portfolio.hu/global/20220329/nagy-mennyisegu-loszert-vasarol-magyarorszag-a-rheinmetall-cegcsoporttol-536303
- RADVÁNYI Lajos (2008): A magyar lakosság biztonságfelfogása és értékpreferenciái, 1999–2008. *Nemzet és Biztonság*, 1(2), 9–22. Online: www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/radvanyi_lajos-a_magyar_lakossag_biztonsagfelfogasa_es_ertekpreferenciai__1999_2008.pdf
- RÉVÉSZ Béla (2020): Újabb csúcstechnika érkezik a Magyar Honvédséghez. *Honvédelem.hu*, 2020. december 10. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/ujabb-csucstechnika-erkezik-a-magyar-honvedseghez.html>
- SASVÁRI Marcell (2022): Rövidesen termelni kezdhet a gyulai Airbus-gyár. *Economx.hu*, 2022. július 6. Online: www.economx.hu/magyar-gazdasag/rovidesen-termelni-kezdhet-a-gyulai-airbus-gyar.755668.html
- STICZ László – SEPRŐDI-KISS Árpád (2020): A Magyar Honvédség képességfejlesztése, egy korszerű haderő megteremtése. *Hadtudomány*, 30(4), 3–19. Online: <https://doi.org/10.17047/Hadtud.2020.30.4.3>
- SZABÓ Dániel (2022): Akár 70 milliárdba is kerülhetnek a honvédség új sugárhajtású gépei. *Economx.hu*, 2022. április 23. Online: www.economx.hu/magyar-vallalatok/aero-vodochody-l39c-l39ng-repulegep-vasarlas-magyar-honvedseg-vetelar.750949.html
- SZABÓ Péter Dániel (2020): Löszér- és robbanóanyaggyár épülhet Várpalotán. *Várpalotai hírcentrum*, 2020. december 17. Online: <https://varpalotaihircentrum.hu/loszer-es-robbanoanyaggyar-epulhet-varpalotan/>
- SZENES Zoltán (2023): *Honvédelem – védelempolitika*. Budapest: Dialóg Campus. Online: <https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/handle/20.500.12944/20876>

- SZÜCS László (2021): „A Digitális Katona Program a Honvédség teljes gondolkodásmódját meg fogja változtatni”. *Honvedelem.hu*, 2021. február 15. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/a-digitalis-katona-program-a-magyar-honvedseg-teljes-gondolkodasmodjat-meg-fogja-valtoztatni.html>
- Tizenkét L-39-es a Magyar Légierőnek (2022). *IHO.hu*, 2022. április 21. Online: <https://iho.hu/hirek/tizenket-l-39-es-a-magyar-legieronek>
- TÖRÖS István (2021): Képességnövelő Gripen-fejlesztések. *Aranyas/Jetfly.hu*, 2021. október 28. Online: www.jetfly.hu/mh-59-kecskem-et/kepessegnovelo-gripen-fejlesztések
- TRAUTMANN Balázs (2020): NASAMS, a közös védőernyő. *Honvedelem.hu*, 2020. november 23. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/nasams-a-kozos-vedoernyo.html>
- TRAUTMANN BALÁZS (2022): Gripenek: Nincs megállás! *Honvedelem.hu*, 2022. március 11. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/gripenek-nincs-megallas.html>
- VÉGH Ferenc (2018): Honvédségünk a rendszerváltástól napjainkig (2.). *Honvédségi Szemle*, 146(4), 3–19. Online: http://real.mtak.hu/124930/1/HSZ_2018_146_4_Vegh_Ferenc.pdf

Jogforrások

- Magyarország Alaptörvénye (2011). Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv>
- Magyarország Alaptörvényének hatodik módosítása (2016. június 14.) Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1600614.ATV&txtreferer=00000001.TXT>
1989. évi XXXI. törvény az Alkotmány módosításáról. Online: https://jogkodex.hu/jsz/1989_31_torveny_3318893
2004. évi CV. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről. Online: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A0400105.TV&pagenum=2>
2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2011-113-00-00>
2015. évi CXL. törvény egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról. Online: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1500140.TV>
2015. évi CXLII. törvény egyes törvények Magyarország államhatárának hatékonyabb védelmével és a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról. Online: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500142.TV>
2016. évi CXXXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény módosításáról. Online: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1600133.TV>
2018. évi CX. törvény egyes törvényeknek a Magyar Honvédség új szervezeti rendjének kialakításával összefüggő módosításáról. Online: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1800110.TV>

2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2021-140-00-00>
2021. évi XCIII. törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról. (2021. 06. 25.) Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2021-93-00-00>
2022. évi XXV. Törvény Magyarország 2023. évi központi költségvetéséről. (2022. 07. 28.) *Magyar Közlöny*, 127, 5095–5294. Online: <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/6d6f5aa9437235cb5c9foac61e7440e7bb81363a/megtekintes>
- 1046/2012. (II. 29.) Kormányhatározat a honvédelmi kiadások és a hosszú távú tervezés feltételeinek megteremtését szolgáló költségvetési források biztosításáról. Online: <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A12H1046.KOR&targetdate=&printTitle=1046/2012.+%28II.+29.%29+Korm.+hat%C3%A1rozat&getdoc=1>
- 1273/2016. (VI. 07.) Kormányhatározat a honvédelmi kiadások és a hosszú távú tervezés feltételeinek megteremtését szolgáló költségvetési források biztosításáról. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A16H1273.KOR×hift=ffffff4&txtreferer=00000001.TXT>
- 1283/2017. (VI. 02.) Kormányhatározat a honvédelmi kiadások és a hosszú távú tervezés feltételeinek megteremtését szolgáló költségvetési források biztosításáról szóló 1273/2016. Kormányhatározat módosításáról. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A17H1283.KOR×hift=ffffff4&txtreferer=00000001.TXT>
- 1298/2017. (VI. 02.) Kormányhatározat a Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program megvalósításáról. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A17H1298.KOR&txtreferer=00000001.TXT>
- 106/2007. (XII. 6.) OGY határozat a Magyar Honvédség részletes bontású létszámáról. Online: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a07ho106.OGY>